

Český stát za vlády Lucemburků

1306 - Přemyslovci vymřeli po meči. Uprázdňený český trůn získal na rok **Rudolf III. Habsburský** a zmocnil se ho **krátce i Jindřich Korutanský**. Roku **1310** získal českou korunu římsko-německý král **Jindřich VII. Lucemburský** pro svého **syna Jana, kterého oženili s Eliškou Přemyslovnou**, sestrou posledního Přemyslovce Václava III.

Jan Lucemburský (1310 - 1346)

Vnitřní politika – Jan byl zvolen díky ústupkům **šlechtě**. Souhlasil s tím, že: **cizinci nebudou dosazováni do úřadů, šlechta nemá vojenské povinnosti mimo území státu, šlechtické statky jsou nezdanitelné, omezení „odúmrťe“** (vymře-li rod po meči, jeho majetek nepřipadá panovníkovi, ale ženě nebo nepřímému dědici). Dostával se do sporů s českou šlechtou. Později svěřil správu Čech **Jindřichu z Lipé** a většinu svého období panování strávil v cizině. Do země se vracel jen pro peníze na války, kdy dával do zástavy i královské statky.

Zahraniční politika - Jan Lucemburský byl nazýván "**král cizinec**", "**král diplomat**", "**poslední rytíř**". Rozšířil území českého státu, trvale získal od císaře **Chebsko**, velkou část Slovenska, Slezska, Budyšínsko, Žhořecko. V rytířských válkách proslavil jméno českého krále.

Jan Lucemburský padl v roce 1346 v bitvě u Kresčaku, když pomáhal francouzskému králi ve stoleté válce proti Anglii. Na český trůn nastoupil Janův nejstarší syn Karel IV.

Karel IV. (1346 - 1378)

Narodil se roku 1316 v Praze jako Václav, syn Jana Lucemburského a **Elišky Přemyslovny**. Ve třech letech byl odebrán matce, do sedmi let pobýval na hradech Loket a Křivoklát, pak byl poslán na výchovu do Francie. Francouzský král **Karel IV.** byl Václavovým strýcem, podle něj **přijal Václav při biřmování jméno Karel**.

V 17 letech byl povolán otcem zpět do Čech. Získal titul **Markrabě moravský** a s ním i správu nejen nad Moravou, ale i Čechami. Roku **1346 se stává římským a českým králem**, o rok později je **korunován na českého krále v bazilice Sv. Víta**, o devět let později je papežem v **Římě korunován na císaře**.

"**Sňatková politika**"- Karel IV. byl čtyřikrát ženatý - Blanka z Valois, Anna Falcká, Anna Svidnická, Eliška Pomořanská. Dospělosti se dožilo 5 dcer a 3 synové – **Václav IV., Zikmund, Jan Žhořelecký**.

Karel IV. umírá na zápal plic v roce 1378. Je pochován v chrámu sv. Víta.

Vnitřní politika - upevnil panovnickou moc, obratným jednáním omezil nároky šlechty. **Za jeho vlády se Čechy a Praha staly centrem Svaté říše římské. Zlatá bula Karla IV. (1356)** - upravovala poměry v říši, upravovala vztah Čech k Říši, český panovník má být prvním mezi volícími kurfiřty.

Zahraniční politika – Karel dával přednost vyjednávání před zbraněmi. Sňatky, smlouvami a koupěmi rozšířil České království o zbytek Slezska, Lužici, Branibory. V roce **1348** vydal listiny jimiž potvrzuje vznik velkého soustátí - **v jeden celek spojovala tato území panovníkova osobní moc vyjádřená korunou. Stát se proto nazýval země Koruny české.**

Zakladatelská činnost

Praha - založil **Nové Město pražské** s prostornými tržišti a širokými ulicemi. Centrem se stává **Koňský trh (dnešní Václavské náměstí)**. Rovněž založil **Hradčany**, nechal vybudovat **Královský palác a Hladovou zed'**. Pražské biskupství bylo povýšeno na **arcibiskupství (1344)**. Prvním arcibiskupem byl zvolen **Arnošt z Pardubic**.

Roku **1357** začala stavba **Karlova mostu**. Byl postaven na místě bývalého **Juditina mostu** strženého povodní. Stavitelem byl **Petr Parléř**. Nechal vybudovat **Karlštejn (1348)**, který měl chránit korunovační klenoty Svaté říše římské. K uložení těchto nejposvátnějších symbolů sloužila **kaple sv. Kříže**, vyzdobená obrazy **Mistra Teodorika**.

Rozvoj vzdělanosti a kultury

Zanechal po sobě několik spisů, mezi nejznámější patří **autobiografie Vita Caroli**. Roku **1348** **nechal v Praze zřídit univerzitu, první ve střední Evropě**. Početní převahu zde měli cizinci. Roku **1346** nechal Karel IV. zhotovit **svatováclavskou korunu**, jako hlavní součást korunovačních klenotů uchovávaných ve Svatovítské katedrále nad kaplí sv. Václava. (**uchovávána ve schráně na lebce sv. Václava – patrona českého státu**).

Václav IV. (1378-1419)

Byl rozporuplnou osobností bez jasné koncepce vlády v době napjaté mezinárodní (papežské schizma) i vnitropolitické situace. V roce 1380 byly české země zasaženy **morovou epidemií**, která způsobila **prudký úbytek**

obyvatelstva (10 -15%). Došlo k poklesu těžby stříbra a k výrazné **devalvaci pražského groše**. Úbytek příjmů šlechty vedl k nárůstu lapkovství. Za vlády Václava IV. došlo i k velkému **židovskému pogromu v Praze**.

Vnitřní politika – spory Václava IV. s pražským arcibiskupem **Janem z Jenštejna**. Král zbavil arcibiskupa **kancléřského úřadu a dal zmučit jeho spolupracovníka Jana z Pomuku a jeho mrtvé tělo vhodit do Vltavy**. (Tím byl položen základ k legendě pozdějšího **mučedníka a svěťce Jana Nepomuckého**).

Proti Václavu IV. se vytvořila **panská opozice vysoké šlechty podporovaná moravským markrabětem Joštem**. Panstvo zazlívalo králi zejména jeho **nerozhodnost a úzké spojení s nižší šlechtou**. Panská opozice se snažila **oslabit královskou moc a řídit českou vnitřní politiku**. Krále dokonce 2x zajala a věznila. Spor panské jednoty s králem **skončil okleštěním královské moci (1396)**. **Nejvyšší zemské úřady se plně dostaly do rukou příslušníků odbojné šlechty**. Václav IV. se stal ve vlastní zemi pouhou figurkou v rukou vysoké šlechty. **Politická nestabilita a morová epidemie z konce 14. století byly hlavními příčinami ekonomického propadu Českého království**.
Rostlo sociální napětí a dovoz zboží.

Zahraněční politika – korunován římským králem (1376). **Nespokojenost s dosavadní vládou Václava IV. v Říši vyvrcholila v roce 1400 sesazením českého krále z říšského trůnu**. Příčinou bylo nedůsledné řešení říšských problémů a církevní politiky (zejména v otázce papežského schizmatu). Došlo k oslabení mezinárodního postavení českých zemí. Svě sesazení Václav neuznal a titul římského krále používal i nadále.

Václav IV. a husitství

Václav IV. zpočátku podporoval Jana Husa, což vyvrcholilo roku **1409 vydáním Dekretu kutnohorského**, jímž se **zásadně změnil poměr na pražské univerzitě**. Zatímco dosud **měl každý ze 4 národů jeden hlas**, nyní získal **český národ 3 hlasy a ostatní národy dohromady pouze jeden hlas**. Univerzita se tak dostala pod kontrolu Husovy skupiny. Jako výraz nesouhlasu opustila značná část cizích mistrů Prahu a odešla na jiné univerzity, kde šířila zprávy o Husově kacířství. Roku 1412 Václav zaštil **prodej odpustků** (znamenal přínos i pro královskou pokladnu), zatímco **Hus jej kritizoval**, což vedlo k jejich vzájemnému odcizení. Ani **odsouzení Husa jako kacíře (6.7.1415)** a naléhání koncilu i Zikmunda, aby **zasáhl proti „silicimu kacířství“ v Českém království**, nedokázaly Václava IV. vyburcovat k jednoznačnému postoji. Stále více se uchyloval do ústraní, kde ho také zastihla **zpráva o první pražské defenestraci (1419)**, která u něj vyvolala záchvat mozkové mrtvice.

Zakladatelská činnost

Praha - postavena **Staroměstská mostecká věž**, dílo Petra Parléře. Král věnoval Karlově koleji pražské univerzity měšťanský dům – **Karolinum**. **Založení Betlémské kaple (1391) určené pro kázání v českém jazyce** dvořanem krále Václava. Od roku 1402 zde působil Jan Hus (do roku 1412, kdy pod hrozbou interdiktů opustil Prahu). Položení základního kamene **hlavní lodi Svatovítské katedrály** v Praze (1392).

Zikmund Lucemburský (1419 – 1437)

V Čechách byl neoblíbený kvůli Janu Husovi, na jehož smrti je mu připisován podíl. Jeho hlavním zájmem byla **reforma církve a reforma Říše**. Zorganizoval i neúspěšnou křížovou výpravu, která měla pomoci Byzantské říši proti Turkům. Zastával podřízenost církve světské moci. **Jako první vytvořil poddunajské soustátí**, které se skládalo z **Uherského a Českého království a Říše a mělo být hrází proti osmanské expanzi**. Spolu s markrabětem moravským se postavil do čela odporu proti Václavu IV., nechal ho i zajmout a věznit. V roce **1404 se bratři usmiřují a obnovují smlouvy o vzájemném nástupnictví**.

V roce **1411** zvolila část kurfiřtů **Zikmunda římskoněmeckým králem**. Jako římskoněmecký král se **snažil o odstranění papežského schismatu (trojpapežství), což se mu svoláním koncilu do Kostnice podařilo**. Po Václavově smrti (1419) se stal Zikmund jediným dědicem Českého království. V roce 1420 se postavil do čela křížové výpravy proti kacířským Čechům. Oblehl s křížáckým vojskem Prahu, ale byl poražen na Vítkově. Přestože byl korunován českým králem, husitská část šlechty ho odmítla uzнат. Po vojenských neúspěších se ze země stáhl a snažil se ji příští léta získat kombinací diplomatického a vojenského nátlaku. **V roce 1433 byl korunován římským císařem. Musel však čekat celých 17 let od smrti Václava IV., než byla v roce 1436 na sněmu v Jihlavě vyhlášena basilejská kompaktáta (kompromis mezi stanovisky katolické církve a husitů) a císař Zikmund byl všeobecně přijat za českého krále.**

Zikmund se snažil zajistit nástupnictví manželovi **své jediné dcery Alžběty Lucemburské – Albrechtovi II. Habsburskému**. Ten se **po jeho smrti v roce 1437** obtížně domáhal panovnických práv. Přesto se mu postupně podařilo získat německou, uherskou i českou korunu. **V roce 1439 se vdal Albrecht na výpravu do Uher proti Turkům, kde zemřel na úplavici**. Teprve **několik měsíců po jeho smrti mu Alžběta porodila syna Ladislava, který získal přídomek Pohrobek**.